

483(1)

J. Malatshe

*History of Repathlelo's tribe.*History ya maxosi a Rapaite leina la boxosi bya
bona ke Rapatelo.

0-16

- 1 Kxosi Lepai ke moroa Metsuku o ba a nyetse basadi la
bantsi maina a bona nka se a bale ka moka ke tala ba e leng
hana ba bakxomana le ba maxosi mosadi oa Lepai wa malore axwe
ke Matyie leina la raxwe Matyie ke kwale mokxomana wa bohlokwa
a re xo nyalwa ba moroa leina la boxadi be re re ke mokxatlewa
ka xore modiro wa basadi e be e le xo kxatla dithoro tsa mafila
ba dira boupi ka xore naxa ea xona ba tyale lefila le mphoxo
feela se ba bong ba kxatla lefika ba le epela ntlwaneng e ba
apeang dijo xo yona o rele mohla o a teneng ka ona boxadi
sithsaba sa tsibiswa ka mola mantuna le bakxomana ba hla xo
dumedisa xo dumedisa ka dinku ntuna e ngwe le e ngwe e be e tliša
- 2 nku e tee le mokxomana e mongwe le yo mongwe nku etee ka polele
ya mono ba re ke xo lotsha ba re lotsha umaarena o nyetswe ka
dikxomo tsa xo nyala kxaitisadi ya kxosi Lepai (Lekxohla la tšuso
le ntswarele xa ke sia ngwala leina la kxaitisadi ya kxosi Lepai
sena dipampiri ke di kele ke lwala ngwaxa wa 1940 ka moka ena o
ba a nyetswe ke kxosi ya botlokwa.

- Kxosi Lepai e ne e le motlo eo a sca rateng ntwala o ba a
utlwana le maxosi a mangwe le batho o ba a ba rata a ena le kutlwa-
no le kxosi Modyadyune a nyetse ngwana wa kxosi e ba reng
Mshamba e e axileng Deseterekeng ea Louis Trichardt. Leina la
mosadi ke Maledimo la boxadi ba mo rea la Lapcheha ena o ba a
nyetswe ka dikxomo tsa melato tseo e beng e re xa notho le motlo
- 3 a roletse le mosadi wa monna yo mongwe mosadi a ba le mpa monye
mosadi a tlalea lekxotleng la mosate, monna eo o ba a lefiswa
kxomo tse tharo le pudi etee. Kxomo e ngwe e be e le a banna
ba lekxotla e ngwe e le ya kxosi e ngwe e le ya monye wa mosadi
le pudi ya xore melato o fadile le tee ke la lwa pudi ke sikumelo

sa xo le balelana melato . Mosadi wa xaxwe o ya xa malome axwe morodi a kwale ba xalo ba hina nkwe. 2. Mosadi wa xaxwe morodi a kxosi Masharba ba xalo ke lalobu.

Modiro wa kxosi Lepai e be e le xo shoxa matlalo a diphoofolo le xo ruka matata. E be e le kxosi ya xo se rate nwa o be a
 4 rata xo utlwana le marena a mangwe le batho ka mowa bona babo kxosi Lepai ba bina tau o ba o ba a axile motseng o a melxilweng xona o ba teng ba re Sekusese le ka yeno mmoto o ba re ke Sekusese ke xona mo xo enelwang dikxosi ba re ke badimong ke polaseng e ba reng Posb ockhock kxaufsi le Rakane ya Doornkom miyngenoger felo mo ke Groot Spelonken Dist. Pietersburg. Ke kxale ba baswe a sese ba fihla Transvaal. Mphato wa kxosi Lepai e be e le Lelatlwana o rele mihleng ya pele ya xa xo berekwa Taimane a ya xo axa Mhlobong mmotong o ba reng Mhlohong xo na le lefsika le lexolo pulaseng e ba reng Dassihock Groot Spelonken Dist. Pietersburg. O huile xona ba mo isa badimong Sekusese.
 5 O huile a tsofetse ka kudu morwa wa xaxwe 2. Mashilo ba mmaxa setulong sa xaxwe sa Lepai a se e so a nyala mosadi wa loxosi wa malome axwe o ne a nyetse mosadi eo e leng mmaxwe mofumaxadi wa lotlokwa leina la mosadi eo ke Ngwanuka la boxadi ke Mamukxadiangwakwana xaxwe ke Matsapula bona ba xa Matsapula ba bina lokone ukxadiangwakwana ke mmaxwe kxosi K. Edward Machaka eo a boswang ka yeno kxosi Mashilo o la a nyetse basadi ba bang ba nka se keng ka ngwala maina a bona ka baka la xo hloka diampiri Maburu a ile xa a setse a fihlile Transvaal a re xo dikxosi tsa latlokwa le xo kxosi ya Ramate Mashilo ba re re thuseeng re ye xo tulaya thsala se se buswang ke kxosi Modiyady
 6 maxosi a ile a xana ka moka. Morena Machaka le morena Ramokxopa le morena Mashilo Kapatelo ba re rena re ka se ke ra bolaya sethsa- ba sa lalobedu kxosi ya sona Modiyadye ke mosadi. Maburu la re xo lona xa re ka ya ra fenya sethsala sa lalobedu molla re boya

re tla bolaya lena ke xa Maxosi a a mararo a lakana a re a re
 chabeng ke xa ba theabela mebotong e ba reng ke Machabye
 Desterekeng ya Louis Trichardt Setsibe leina la polase la
 theabile le ba thonyana ba ditl' saba tsa bona ba se ba bantse
 ba bantsi ba sala ba Botlokwa ba sala mokxomana Mosema Machaka
 7 ba Ramaite ba sala le mokxomana Makwa Peheha marena a mararo
 Mashilo Rapatelo Machabye ba dutse mengwaxa e nebedi ba boela
 ngwaxeng wa boraro marena a fita ba botlokwa le maxosi a bona
 a bona la boela mafaseng a bona ao le kajeno ba e a axileng xo ona
 e leng Reserves morena mashilo Rapatelo le tanna la a bong a enabo
 ba hla ba axa polaseng e ba reng Grootfontein Makwa Peheha o ne
 a axile xona a re xo hlwa xore kxosi ya boya le banna ba a nang le
 bona nkase ngwale maina a bona ka moka ke ngwala la ngaka le la
 otsita le a bakxomana . Ngaka ke bakau Kalekxokxo wa mphato
 wa Matladi Motseta ke Rantloai Macheru Mokxomana Mankutlu Rapatelo
 8 wa mphato wa Mathula. Mphato wa Macheru ke Leratwa Mediro ya
 tanna nkase ngwale se na dipampiri byale kaxa ke setse ke boletse
 bona e le e le tanna ba xo thusa kxosi le kxotlieng xa xo sekwa
 melato mcrato wa kxosi ngwana wa Makxosi Mashilo Rapatelo ke
 Mongalo Rapatelo ena o axile blenkwater No. 44. Mokxomana Makwa
 Peheha a re xo utlwa kxosi ya boya e tla xo axa le yena a
 kuduxa polaseng ya Grootfontein No. 50 ya xo tsebisa Maburu ke
 xa ba bitsa kxosi Mashelo Rapatelo le mokxomana Mankutlo le batho
 ba ya xo utlwa se kxosi e biletswang sona ba rile xo filila
 Maburu a ba botseisa a re ke ka baka lang lere thesaba xa rere
 re thuseng ba araba ba re re thesabile xo bolawa lexo bolaya kxosi
 9 Modyadye le sethsaba sa Halobedu ke xa ba re wena kxosi Mashilo
 Rapatelo Makwa Peheha ke eng le wena kxosi a re re bana ba monna,
 ke xa Komodanda Thomas a re ka xore le re thesabile Makwa Peheha
 o tla busa seripa se sengwe sa sethsaba. Ke xa kxosi le batseta

ba tsielera ka moka le bakxomana ke xa Makwa Peheha a axa Bronkhorstfontien Groot Sepelonken Deseterek Pietersburg. Taba ke tsa xa le re xophula xore e ka ba mengwaxeng ya bo 1882 xo f fihlela 1896. Mphato wa Makwa ke Letladi o bina tau.

- Motseta wa kxosi Mashilo Rapatelo R. Machere o bina tau ya reta ngaka Makau Ralekxokxo o bina tau ya tswala a molefe.
- 10 Makwa a nyala basadi ba bantsi Bronkhorstfontien, modiro wa xaxwe e be e le xo betla merupa o ile a nyala ngwana wa mokxomana wa Mashamba leina la mosadi ke Maxwe Madume leina la raxwe mmaxwe Madume ke Mkuhloane Makwa Peheha xa a itheta o ba a re Makwa a dilepe Patelo eo moshweu o huile Bronkhorstfontien ka ngwaxa wa 1923 ba bitsa kxosi Mashilo Rapatelo ba be ba xophutse seema sa ba batso sesereng "Eyalwa bo direlwa monkane lehu le biletswa moloko" kxosi are mo rwaleng re mo ise badimong Sekusese barwa ba morena Makwa ba xanne ba re a tswanela xo epelwa badimong le bakxomana ba ba thusa ba re mo epela xana motseng wa xaxwe.
- 11 Mofumaxadi Mokxatliwa o huile kxale. Erile mohla ba ntsa Sechila ba bitsa kxosi Mashilo Rapatelo kxosi a ya xape ke xa ba re re xakanexele a re tsebe eo e ka bang kxosi, kxosi a araba a re ke tlile xo bona tse le di dirang ke xa batho ba setlopa sa Makwa sere kxosi ya rena ke Madume Peheha le ka yena xo losa yena. Mphato wa xaxwe ke Thaha o sa a axile xona Bronkhorstfontien byale modiro wa mmaxwe Peheha Maledimo e be e le xo lema o rile ba mo epela polaseng e ba reng Kogelfontien No. 34. Eyale mmaxwe
- 12 Madume o sa phela, mofumaxadi Mokxatliwa o huile kxale.

Erile ka 1904 kxosi Mashilo Rapatelo a nyala mosadi wa boxosi leina la mosadi ke Seketa la boxadi ba morea la Mamoloko ke ngwana wa Mokxomana eo moxolo wa botlokwa leina la mokxomana eo ke Phasha o ba a axile mo ba reng ke Maxangwa se tsebe leina la polase ya xona ke tuko ya Groot Spelonken Desetek Pietersburg.

- 13 Modiro wa kxosi Mashilo e be e le xo loxa Matlotlo mofumaxadi Mamoloko xa ka a ba le modiro modiro e be e le xo setla modiro e be ele modiro o mongwe o ke o lebetseng o o dirwang ke sethsaba xa se direla kxosi ba lema thsemo leina la thsemo ya xona ba re ke Letsweta e be e lengwa ke bahlanka basadi ba mathari ba hlaula ke ya dijo tsa kxosi le xo thusa baeng ba bahlang moreneng ke eona merero ya ba batso ba boxolo-xolo. Mphato wa mofumaxadi Mamoloko ke Lephaoa le yena mohla o a tlileng ka ona boxadi batho ba tsebisitswe ka moka mantuna le bakxomana ba tlisitse nku ba ba beng ba e le thselete ba ntsitse pondo (£1) mofumaxadi Mamoloko o huile ka 1918 Grootfontien No. 50 ka ngwaxa oo xo huile batho ba bantsi. Erile ka ngwaxa wa 1931 kxosi Mashilo Rapatelo a hlokaxala ba mo isa Badimong Sekxosese xo ba xo tlile bakxomana ba Botlokwa le bakxomana ba Bolobedu ba xa Modyadye.
- 14 Xo kile xa na pula e kxolo mohla ba isa kxosi noka tsa tlala xae raxwe mofumaxadi Mamoloko monna-moxolo eo bareng Pasha o sa phela o axile polaseng e e rekilwexo ke sethsaba sa Ramokxopa Tribal Farm. Se tsebe leina la polase xona thuko ya Groot Spelonken Dist. Pietersburg. Ke xa ba bexa kxosi Moloko Rapatelo setulong sa boxosi le yena o ba a sese a nyala mosadi. E ne e le motho wa xo rata xo axa sethsaba, o ba a eletsana le mohlanka eo bareng Jack Kxashane Matshete le eo ba reng Julius Malatshe ba eletsa sethsaba xore se voutele lekxetho la sethsaba le bareng Tribal Levy bahlanka ba a ba be ba sepela le kxosi Moloko Rapatelo ba thomile xo ya le mantuna xo Komeshinar kwa
- 15 Groot Spelonken ka ngwaxa wa 1933 erile ke 1934 komeshinar a tla le lengwalo la Muso sethsaba sa dumela lengwalo la sainwa. Erile ka 1935 xa kxethwa Julius Malatshe xore e be mokolekische (Collector) a sepela le kxosi Moloko Rapatelo ba ya xo kolekisha Pretoria to Johannesburg.

Erile ka 1938 Modiro wa tsewa ke ba mmuso ya ba bona ba kolekishang. Erile ka 1939 kxosi Moloko Rapatelo a nyala mosadi wa boxosi morodi wa Masenyane Sachaka batho ba ntsahetsee ka moka morena Madume Peheha a ntsa 3/- a re pudi e xae, ba bangwe ba ntsitse 10/- batho ba e seng mantuna ba ntsitse 1/-.

Erile ka 1940 kxosi Moloko Rapatelo a hloxe a sese a loka ngwana wa boxosi o tloxe basadi ba bana (4) ka mofumaxadi le bana ba bararo (3) ba basadi bao e seng ba ka boxosing leina la mofumaxadi la xabo ke Mangwaku la boxadi ke Jaselekwane.

- 16 Xa ba isa kxosi Moloko Rapatelo e xohlele bakxosana baka botlokwa le ba Polobedu ba xa Modyadye dikxosi tse ka moka di retwa ka leina le tee. Ea re Rapatelo ke setaketaketsetsing metse a seno patelo a se kxometse aseno kehetse botshedidi (bona ka moka ba bina tau xa ba reta mutu wa badimo ba re
- 17 Sekusese sa Ramaite a tau xa e le sethsaba a sebene Phoofolo e tee. Tau ke la mosate ba bina Moko ba bina pudi ba bina Chwene ba bina Kwena bakxalaka banyanye xo hlakane ka moka Lechankane le lalepa xa ba reta sechaba ka moka bare ba-xi
- 18 birwa ba kxodu ya mahlo ke xa ba bina kosa ba la reta byalo. ba re mmerwa we e ke ba re sealelakehaberwa ba kxodu ya matlo.

- Monna eo a laudisang ditaba tse ke Jacob Mpula Rapatelo Morwa kxosi Lepai xo hlo moo xo ngwadilweng ke mo a ileng a banabo ke monna wa mphato wa mapaswa wa maphaswa o axele polaseng ya mmuso e bareng Mosetershock vroot Spelonken Dist. Pietersburg. Xo nyala mosadi mosadi ka dikxomo ka molao wa ba batso ba mono North Transvaal ke xo tlema Moloko. Monna moxolo Jacob M. Rapatelo o xi re sechaba se se tsoile ripa tse pddi pele boxoloxolo o re bona ba tswele ka xo axile kxosi tshapele dite di axele bana ba tsona athuko a naxa.
- 19 1. Makxato o axetswe maboeng kaufi le Ramokxona Palo ya kxomo Poko Setlale bohle ke lana ba Rapatelo ba axix axetswe Raselckane va boxoloxolo tate moxolo wa bona.

END. S. 483.